

NEDERLANDSCH INDISCHE VEREENIGING
TOT NATUURBESCHERMING.

Beschermheer: Zijne Excellentie Jhr Mr B. C. DE JONGE,
Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië.

Hoofdbestuur:

Dagelijksch Bestuur:

Dr C. G. G. J. VAN STEENIS, *Voorzitter*.
Dr F. H. ENDERT, *(met verlof)*.
A. HOOGERWERF, *wd 1e Secretaris-Penningmeester*.
P. F. FRANCK, *2e Secretaris*.
M. L. A. BRUGGEMAN, *(met verlof)*.

Leden:

Ir F. W. APPELMAN, Garoet.
M. E. C. BARTELS, Pasir Datar.
Dr J. H. BECKING, Buitenzorg.
L. COOMANS DE RUITER, Pontianak.
Dr K. W. DAMMERMAN, Buitenzorg.
Dr E. R. JACOBSON, Bandoeng.
Dr M. KERBOSCH, Tjinjireoan.
T. OTTOLANDER, Banjoewangi.
Dr R. WIND, Buitenzorg.

Correspondeerende leden:

E. H. B. BRASCAMP, Olst.
Dr C. VAN DEN BUSSCHE, Batavia.
Prof. Dr L. P. DE BUSSY, Amsterdam.
Prof. Dr W. M. DOCTERS VAN LEEUWEN, Leersum.
Prof. Dr F. C. VON FABER, München.
C. H. DE GOEIE, Holland.
A. R. W. KERKHOVEN, Malabar.
Dr S. LEEFMANS, Heemstede.
Dr H. TEN OEVER, Holland.
Dr A. A. L. RUTGERS, Holland.
A. TH. SALVERDA, Holland.

Adres der Vereeniging: Buitenzorg (Java).

JAARVERSLAG OVER 1933.

Het Dagelijksch Bestuur bleef tot einde 1933 samengesteld uit:

Dr S. LEEFMANS, *Voorzitter*.
T. OTTOLANDER, *Ondervoorzitter*.
E. DAHLER, *1e Secretaris*.
Dr F. H. ENDERT, *2e Secretaris*.
M. L. A. BRUGGEMAN, *Penningmeester*.

De druk van het verslag over het jaar 1932 werd echter nog verzorgd door den vorigen 1sten Secretaris Dr C. G. G. J. VAN STEENIS.

ALGEMEENE OPMERKINGEN.

De ongunstige tijdsomstandigheden werkten nog verder op het ledenaantal in. Ook is een tijd, waarin ieder zijn uitgaven moet beperken, niet bijster bevorderlijk voor groei. Onze Vereeniging lijdt ook zeer onder het verlaten van deze streken door zoo vele Nederlanders. Van inheemsche zijde is helaas binnen, noch buiten de Vereeniging belangstelling merkbaar.

In het afgelopen jaar was er voor de Vereeniging niet veel te doen. Het onderstaande is grootendeels werk, verricht door den Directeur van 's Lands Plantentuin, resp. het Departement van Economische Zaken, met wien trouwens door ons Bestuur voortdurend contact gehouden wordt.

VERHOUDING TOT ANDERE VEREENIGINGEN EN INSTELLINGEN
EN DIENSTEN.

Evenals vorige jaren kregen wij van den Directeur van 's Lands Plantentuin afschrift van daarvoor in aanmerking komende stukken op het gebied van Natuurbescherming en via de Secretarie tevens afschrift der besluiten tot aanwijzing van nieuwe natuurmonumenten.

Van den Dienst van het Boschwezen mochten wij wederom de jaarlijksche rapporten over Natuurbescherming ter inzage ontvangen. Een extract hiervan, aansluitende op dat in ons jaarverslag van 1929/31 treft men aan in dit verslag.

VERTEGENWOORDIGING.

Vertegenwoordiging van Ned. Indië in Londen. — De heer Mr P. G. VAN TIENHOVEN trad als „observer” op bij de in October en November te Londen gehouden conferentie voor de bescherming van de dieren- en plantenwereld van Afrika, daarbij ook Ned. Indië vertegenwoordigend.

Expositie in zake Ned. Ind. Natuurmonumenten in Nederland. — Door den heer J. C. LAMSTER van het Koloniaal Instituut te Amsterdam werd medewerking gevraagd voor eene bijdrage in zake bovenvermeld onderwerp voor een tentoonstelling van de Vereeniging „Heemschut.”

Eene kleine bijdrage daartoe werd door den Voorzitter begin Maart naar Nederland gezonden. Deze bestond uit een aantal koperdiepdrukken van afbeeldingen van Indische Natuurmonumenten, 6 aquarellen van beschermde dieren, een stel publicaties onzer Vereeniging en eenige pakjes briefkaarten. Verder is nog een kaart in bewerking, waarop de Ned. Ind. Natuurmonumenten zijn aangegeven. De bedoeling is, wanneer een en ander dienst heeft gedaan voor de tentoonstelling der Vereeniging Heemschut, het door ons gezondene te bezigen als kern en begin voor een permanente „stand” in het Koloniaal Instituut, die nog nader uitgebreid kan worden, b.v. met aquarellen van natuurmonumenten en foto's. Op de leden wordt hierbij een beroep gedaan om foto's van natuurmonumenten in Ned. Indië en wel negatieven, want bij het gereed maken van de thans gezonden inzending bleek, dat er slechts enkele negatieven van natuurmonumenten in ons archief zijn, wat toe te schrijven is aan het feit, dat men vroeger voor afbeeldingen gewoonlijk afdrukken heeft afgestaan, terwijl er ook diverse negatieven den nadeeligen invloed van het Indische klimaat hebben ondervonden. Wellicht zou een klein bedrag voor dit doel kunnen worden toegestaan ter uitbreiding der expositie in het Koloniaal Instituut. Dr LEEFMANS zal, in Holland zijnde, persoonlijk om wat ruimte hiervoor gaan verzoeken, die, hij twijfelt daaraan niet het minst, zeker wel zal worden afgestaan.

PROPAGANDA.

De achteruitgang in het aantal gewone leden maakt een doelmatige propaganda ook om deze reden noodzakelijk.

Tot het drukken van de vogelplaat is nog niet overgegaan, omdat de offerte van de firma NOORDHOFF in Nederland, waar de plaat gedrukt zou worden, belangrijk hooger bleek dan de calculatie van haar vertegenwoordiger in Indië.

Van den heer A. HOGERWERF werd een schrijven ontvangen met een groot aantal voorstellen inzake propaganda.

JACHT- EN DIERENBESCHERMING.

Commissie der Jacht- en Dierenbeschermingsordonnantie. — Een Commissie, als in hoofde genoemd, is door den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel ingesteld. Als Voorzitter fungeert de Resident der Preanger Regentschappen, als secretaris de Opperhoutvester van dat Gewest.

Wijziging van de Jachtverordening. — Artikel 5 werd aangevuld met een derde lid, luidende, dat het verbod tot het jagen met lichtbak en zoeklicht niet geldt ten opzichte van het jagen op schadelijk gedierte. Artikel 6 regelt het verkrijgen van een jachtacte thans zoodanig, dat men uitsluitend te maken heeft met de autoriteiten, waaraan de acte is aangevraagd. Deze wijzigingen zijn tot stand gekomen per verordening ddo. 9 Augustus 1933, Staatsblad 331.

Delegatie van bevoegdheden. — Hoofden van Gewestelijk Bestuur zijn bevoegd politieele bevoegdheid toe te kennen aan voor daartoe in aanmerking komende personen met betrekking tot de opsporing van overtredingen van de Jacht- en Dierenbeschermingsordonnantie en de Natuurmonumentenordonnantie (zie ook art. 6 der Ordonnantie).

Jacht in 's Lands bosschen. — De Directeur van Economische Zaken heeft de toezegging, gedaan door zijnen ambtsvoorganger, *ingetrokken*, welke toezegging gedaan is naar aanleiding van binnengekomen klachten, t.w., dat het jagen in 's Lands bosschen niet geweigerd zou mogen worden met het oog op het behoud van den wildstand, maar uitsluitend om boschbouwkundige redenen. Het jagen kan dus nu ook met het oog op den wildstand verboden worden.

Dierenbescherming in de Zelfbesturende Gewesten. — Aangedrongen was op het tot stand komen van met het rechtstreeks bestuurde gebied concordante verordeningen, maar daartegen zijn van sommige zijden bezwaren gemaakt, in verband met het feit, dat in de Dierenbeschermingsordonnantie van 1931 naast bepalingen, speciaal bescherming van diersoorten betreffend, ook bepalingen in zake de jacht zijn opgenomen en in de meeste zelfbesturende landschappen de onderhoorigen niet aan de laatste bepalingen willen voldoen.

In enkele gevallen zijn zulke concordante regelingen toch tot stand gekomen o.a. in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en voor Bima (Soembawa).

Op Java geldt de Jachtverordening niet voor de Vorstenlanden, hetgeen reeds moeilijkheden heeft opgeleverd.

Bescherming van den Rhinoceros. — In verslagjaar vond wederom een strooptocht op rhinocerosen plaats in Oedjon Koelon. De overtreders werden echter gevat en tot langdurige hechtenis veroordeeld. Het is te hopen, dat dit afschrikwekkend voorbeeld aan het stroopen eindelijk eens een einde zal maken.

Ook uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werd bericht ontvangen, dat thans streng de hand gehouden wordt aan de beschermingsmaatregelen in zake deze diersoort. Meerdere overtreders werden reeds veroordeeld.

Bescherming zeeschildpadden. — Naar aanleiding van het feit, dat in Ned. Indische havens door Japansche visschers zeeschildpadden werden aangebracht, is door het Binnenlandsch Bestuur aan-

gedrongen op opname dezer dieren in de Dierenbeschermingsordonnantie.

Een bezwaar hiertegen is, dat er sinds lang eene regionale regeling bestaat in zake het rapen der eieren. Verdere bezwaren zijn, dat het vangen een middel van bestaan zou zijn voor de bevolking en dat hiervan tevens de karetindustrie afhankelijk zou zijn. In verband hiermede is van den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel aan een aantal Bestuursambtenaren eene circulaire uitgegaan, om een overzicht van de schildpaddenvangst en het eierapen in hun ressort, alsmede van de beteekenis van de schildpadindustrie in hun Gewest te geven. Het resultaat van dit onderzoek is geweest, dat het een met het ander van zeer weinig beteekenis is en er voor uitroeiing der zeeschildpadden nog niet behoeft te worden gevreesd.

Gevraagde bescherming van Varanen. — In de Regentschapsraad van Pandeglang is eene motie ingediend tegen de uitroeiing van varanen, een gevolg van de geheel onbepaalde jacht op deze dieren, waaraan de rattenplaag van de laatste jaren werd toegeschreven. In die motie werd op contrôle, c.q. verbod van de jacht op deze dieren, aangedrongen.

Door het Instituut voor Plantenziekten werd, in verband met de aldaar plaatshebbende studie van het rattenvraagstuk, een onderzoek ter zake toegezegd, in het bijzonder betreffende het voedsel der varanen en vooral of ratten een belangrijk deel daarvan uitmaken. Dit onderzoek is in gang.

Jaki (Cynopithecus niger), de zwarte baviaan van Celebes. — De Houtvester van Manado heeft aangedrongen op opname van dezen merkwaardigen aap onder de wettelijk beschermde dieren.

Het Binnenlandsch Bestuur maakt echter bezwaar daartegen op grond van de schadelijkheid dezer dieren voor de bevolkingscultures en wijst, in verband met de afgelegen ligging der verblijfplaatsen dezer dieren, op de onmogelijkheid, om aan een eventueel jachtverbod voor deze dieren de hand te houden.

Koraalriffenbescherming. — Tot nu toe kon tegen het weghalen van koraal door de bevolking niets worden gedaan wegens het totaal ontbreken van bepalingen ter zake. De Provinciale Raad van West Java heeft hiertoe echter een verordening in het leven geroepen (Verordening van 14 December 1933).

PLANTENBESCHERMING.

Algemeene plantenbeschermingsordonnantie. — Door ons Bestuur werd overleg gepleegd in zake de wenschelijkheid van eene ordonnantie ter bescherming van planten, — waartoe het voorstel van den Hortulanus van den Plantentuin is uitgegaan —, om paal en perk te stellen aan het gevaar van uitroeiing, waarmede vooral Orchideeën worden bedreigd.

De Directeur van 's Lands Plantentuin diende 15 September a.p. bij het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel een ontwerp in voor eene ordonnantie tot algemeene bescherming van planten.

30 Januari l.l. is daarop van het Departement van Economische Zaken geantwoord, dat van de invoering hiervan onder de huidige abnormale omstandigheden geen sprake kan zijn, daar tengevolge der crisismaatregelen de werkzaamheden der opsporingsambtenaren reeds tot het uiterste zijn opgevoerd.

BERICHTGEVING INZAKE BESTAANDE NATUURMONUMENTEN.

Dienst van het Boschwezen. — Een extract uit de waardevolle verslagen van den Dienst van het Boschwezen treft men elders in dit verslag aan.

Oedjonkoelon. — De Resident van Bantam heeft in 1933 in dit natuurmonument herhaaldelijk tochten gemaakt en wel speciaal om na te gaan, of het bericht juist is, dat de tijgers zich aldaar zoodanig zouden vermeerderen, dat ze eene ernstige bedreiging zouden vormen voor den aldaar aanwezigen wildstand. De algemeene indruk was, dat klein wild, als varkens en herten, er blijkbaar niet rijk vertegenwoordigd is, maar dat ten aanzien van de bantengs niet wordt verwacht, dat ze van de aanwezige tijgers overmatige last ondervinden.

Papandajan. — In het Algemeen Indisch Dagblad „de Prcangerbode” van 1 Juli 1933 verscheen een bericht in zake den aanleg van een autoweg naar den Papandajankrater, welke reeds zou zijn uitgezet. Dit bericht werd door Dr STEHN aan onzen vroegeren secretaris, Dr C. VAN STEENIS gezonden, met de waarschuwing, dat door dit plan het natuurmonument op den Papandajan gevaar liep van beschadiging.

Dr VAN STEENIS overlegde met den Directeur van 's Lands Plantentuin, Dr K. W. DAMMERMAN, die den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel hierop opmerkzaam maakte, waarop terstond een telegram aan den Resident van Bandoeng werd gezonden, en dezen functionaris werd verzocht, ervoor te willen waken, dat ter plaatse niet in strijd met de Natuurbeschermingsordonnantie zou worden gehandeld. Later heeft de Vereeniging „Bandoeng Vooruit”, zich toen tot den Resident gewend met een officieel voorstel. Daartegen zijn toen door den Directeur van 's Lands Plantentuin weer bezwaren gemaakt (Schrijven van 29 December 1933).

Verder werd den Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel verzocht, voor te stellen, dat een commissie, bestaande uit de heeren Dr E. JACOBSON en Dr STEHN, ter plaatse een onderzoek zou instellen. Inmiddels is de heer HOOGLAND uit Bandoeng ook bij Dr DAMMERMAN geweest om het plan nader toe te lichten. De opdracht is niet

aan Dr JACOBSON overgebracht, doch onlangs is wel een advies van het Hoofd van den Opsporingsdienst door Dr DAMMERMAN ontvangen.

Dr JACOBSON is van meening, dat tegen aanleg van den weg geen bezwaar behoeft te worden gemaakt, mits een verbod tegen kampeeren in het natuurmonument wordt uitgevaardigd.

Het advies van het Hoofd van den Opsporingsdienst luidt, dat de weg op zoodanige wijze kan worden aangelegd, dat het natuurmonument niet wordt beschadigd.

Het *Natuurmonument Pagerwoenoeng Daroepana*, bij Semarang, is bij Besluit van 11 October 1933 voor mijnbouwkundige opsporingen of ontginningen gesloten verklaard.

VOOR TE STELLEN EN IN BEHANDELING ZIJNDE NATUURMONUMENTEN EN WILDRESERVATEN.

J a v a.

Rawa Tjipangang (deel van de Rawa Lakbok) bij Bandjar. — Hierover is in Juni 1933 een rapport uitgebracht door den heer P. F. FRANCK en den Opperhoutvester van Garoet, den heer F. J. APPELMAN.

De Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel heeft den Gouverneur van West Java gevraagd, of er bezwaren zouden bestaan tegen aanwijzing van genoemd deel van de Rawa Lakbok als Natuurmonument. Het maakt slechts een klein deel uit van de Rawa Lakbok. Door den Gouverneur van West Java werd alreeds medewerking toegezegd. Een en ander wacht nu op een ter zake uitgewerkt voorstel van den Resident van de Preanger Regentschappen.

Bergmeer Tjiharoes. — Van den heer Dr M. BARTELS kwam een schrijven binnen met voorstel, bovengenoemd meer, gelegen in de buurt van de z.g. „Engelsche Wei” boven Garoet, dat nog geheel ongerept is en waar o.m. de bijna uitgeroeide bergeend (*Anax superciliosa*) nog voorkomt, als Natuurmonument aan te wijzen.

Tambak Boeroeng Rinti. — Onderhandelingen met den eigenaar van dit zeer belangrijke vogel terrein hebben nog tot niets kunnen leiden. De moeilijke tijdsomstandigheden zijn in dezen thans ook een zeer groot bezwaar.

Baloerangebergte. — De heer LEDEBOER heeft het plan voor een wildreservaat in dat gebergte weer aanhangig gemaakt. De zaak is in studie.

B u i t e n g e w e s t e n .

In de Buitengewesten liggen voor wildreservaat en natuurmonument geschikte terreinen bijna steeds in zelfbesturend gebied, zoodat aanwijzing daarvan op grond van de ordonnantie niet mo-

gelijk is, terwijl onderhandelingen met de zelfbesturen zeer moeilijk zijn in verband met de bestaande zelfbestuursbepalingen.

Palembang. — De besprekingen over een in het zg. *Lalang-gebied* gelegen reservaat hebben ertoe geleid, hiervan af te zien, aangezien reserveering van een uitgestrekt stuk moerasbosch niet in het belang wordt geacht van de in de nabijheid daarvan wonende inheemsche bevolking, die daar van den houtaankap moet leven, terwijl de aanwijzing tot wildreservaat, waarin eventueel een beperkt boschbedrijf wordt uitgeoefend, niet gemotiveerd was, omdat het betrokken terrein weinig wild bevat.

Ingevolge hiervan zijn thans onderhandelingen geopend met den Resident van Djambi over een dergelijk beter geschikt terrein in zijn ressort.

De aanwijzing van het *Semanggoes-complex* als zoodanig is afgestuit op reeds binnen dit gebied uitgegeven concessies voor uit te oefenen mijnbedrijf (olie).

Sumatra's Oostkust. — De Nederlandsche Commissie voor Internationale Natuurbescherming heeft het voorstel gedaan, tot aanwijzing van een wildreservaat in een terrein bij Tandjong Balei, ter bescherming van aldaar nog voorkomende olifanten. Hierop is een afwijzend advies binnengekomen van de zijde van het Binnenslandsch Bestuur en den Dienst van het Boschwezen.

Voor bescherming, speciaal van de in dit terrein voorkomende olifanten, is dit terrein, in verband met de zwervende gewoonten dezer dikhuiden, te klein, en verder is het ook niet noodig, omdat ter bescherming dezer diersoort reeds onderhandelingen gaande zijn ter reserveering van voldoende groote stukken in Atjeh en Zuid Sumatra.

NIEUW AANGEWEEZEN NATUURMONUMENTEN.

In het afgelopen jaar werden geen nieuwe natuurmonumenten aangewezen.

De Voorzitter,
F. H. ENDERT.

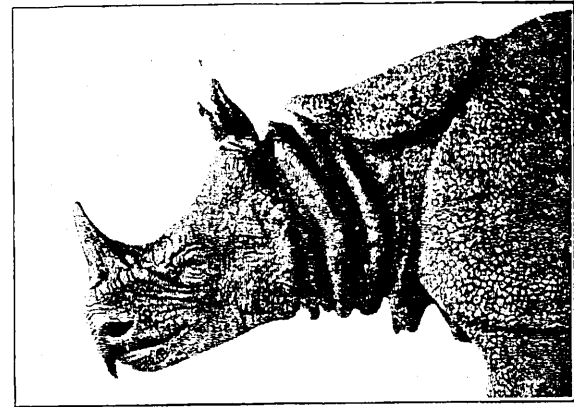
De 1e Secretaris,
DAHLER.

Bij den penningmeester van de Ned. Ind. Vereeniging tot Natuur-
bescherming te Buitenzorg, zijn verkrijgbaar:

	PRIJS inclusief porto voor leden niet-leden	
P. OTTOLANDER en F. W. J. BREWER. Rafflesia- Natuurmonument in Sumatra	f 0.50	f 1.—
M. HORST-BRINKS. Natuurbescherming en School	„ 0.20	„ 0.40
Dr K. W. DAMMERMAN. Overzicht der Ned. Ind. Natuurmonumenten	„ 1.25	„ 2.—
W. C. KLEIN. Beschrijving van een tweetal kalk- grotten in Bodjonegoro.	„ 0.50	„ 0.75
Dr K. W. DAMMERMAN. Preservation of Wild Life and Nature Reserves in the Netherlands Indies	„ 2.50	„ 4.—
Jhr. Dr Ir F. C. VAN HEURN. De Olifanten van Sumatra	„ 2.—	„ —
S. C. J. JOCHEMS. Kalksinterterrassen bij den Tinggi-Radja	„ 0.25	„ 0.50
S. LEEFMANS. Herinneringen aan het Natuur- monument Bantimoeroeng	„ 0.25	„ 0.50
C. G. G. J. VAN STEENIS. Eenige belangrijke plantengeographische vondsten op den Pa- pandajan.	„ 0.50	„ 1.—
F. H. ENDERT. Het Natuurmonument Danau in Bantam	„ 0.50	„ 1.—
Prentbriefkaarten.	„ 0.05	„ 0.07

Bij het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel (Afd.
A) is voorts verkrijgbaar tegen den prijs van f 0.25 de Toelichting
op de Jacht- en Dierenbeschermingsordonnantie-1931 (46 blz. 3
platen).

Een gewoon lid betaalt een minimum bedrag van f 2.50 per jaar
een levenslang lid f 25.— ineens.

NEDERLANDSCH-INDISCHE
VEREENIGING
TOT NATUURBESCHERMING

VERSLAG

OVER DE JAREN
1933 — 1934